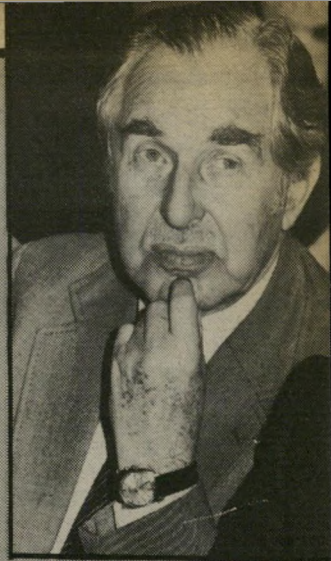

חיים הרצוג: "ליכודניק רוחני"

זאב בעור כבש

לפני כארבע שנים הגיע שגריר ישראל בארצות הברית גל-צהרילי רפי מן. חיים הרצוג היה בדגנול, אלגנטי ורוחני, אבל לא כהרבה חכם. מן שאל אותו, כאורח שיגרתי במקום, מה היה הרגע הקשה שלו בעצרת האו"ם. שזה עתה נסתיימה.

הרצוג הירדה שגיית אחריות. אחרי הכל, כל צערת כזו איננה אלא מסכת אחת ארוכה של "רגעים קשים" לכל נציג ישראלי של ממשלת ישראל. לבסוף נזכר: "היה נאום של השגריר הסעודי, שבו הוא ביטא גלויים נכונות של ממשלתו להכיר בישראל בתנאים מסוימים. זה היה רגע קשה מאוד בשבילי. למרבה המזל, באה אחר-כך הכחשה מראד, ויכולנו לנשום לרווחה".

וזה הרצוג. קיים פיתוי מסוים לכתוב עליו, שהוא העלה את הצביעות הירשמית מאמנת למרד, אלא שהאלי גנטיית שלו היא חיצונית מאוד, עד כדי כך שאינה יכולה להסוות את חוסר-היתכסוס הבסיסי של האיש. הוא חכם דיו כדי להבין שנוסחות

הליכוד, בעיקר כפי שמבטאים אותן אנשים כמו יצחק שמיר או אריאל שרון, מרתייעות את דעת-הקהל העולמית. אלא שבעת ובעונה אחת הוא אינו מסוגל להסתיר את העובדה של תמיכתו המוחלטת בעמדות שלהם מבחינה מדינית.

הוא מזכיר אשה אלגנטית בכיכול, שהאיפור שלה חזק מדי, ושחלק מצביעיה-הרסיים שלה נול על הפנים. הרצוג הוא זאב בעור כבש, אבל בחינה מדויקת תחשף בקלות את ניביו הטורף שלו. הרצוג נודף חוסר-נכונות העדר אותנטיות. בניגוד לגיטו המפורסם, אבא אבן, הוא נותן לצביעות שלו ביטוי שיש בו כמעט אמיתות.

הוא פשוט כותב ואומר במפורש שיש לרמות את הגויים, לקחת ככל הניתן אבל להעמיד פנים של אנשי-שלום ושחירי-טוב. השילוב הזה של מתנות כלפי חוץ, ונציגות דורסנית כלפי פנים, אינו אופייני רק להרצוג. הנשיא נבדל מכל יתר אנשי תנועת-העבודה, בכך שהוא מצהיר בגלוי על סחורתו. אפשר להגדיר את תורתו כ-צביעות כנור.

כשכוע שעבר עמד הרצוג במדכו העצניים המדיניים וכפי שצפה העולם הזה (20 בספטמבר '83) הוא הטיל על מועמד הליכוד, יצחק שמיר, את התפקיד להרכיב את הממשלה. במערך קרא לו, "ליכודניק קשור", וביטוי זה חדר לכל כלי-התקשורת. למעשה קשה להטיל דופי בהחלטתו של הנשיא. היא נבעה ישירות ממערכת ההתקשורת שהיא

קיים, והיתה ראציונלית ואפילו צודקת בנסיבות הקיימות. העובדה שהיא באמת ליכודניק לכל דבר אינה קשורה להחלטה הזאת. אם מיסלגת העובדה שולחת לכנסת ומציעה כמועמד לנשיא את חבר ותיק שלה, שלא הסתיר מעולם את עמדותיו הנציגות, זו בעיה שלה.

הרצוג איננו הליכודניק הרחוני והרעיוני היחיד במערך. חבר-הכנסת משה שחל טען באותו הנשיא שרד הנריכנסת, ובכללם חברי הליכוד, תומכים בעמדות המערך. היה לפחות ליקוי בולט אחד בארית-מטיקה שלו: הוא שחל את ה"חברים של המערך", כולל איש-מס' אימרי רון, שעמדתם הנציגת קרובה מאוד למדיניות ממשלת-הליכוד.

הרצוג עצמו לא נבחר במיוחד מהתקפות נגדו. הוא הופיע, כדרכו, היטב בטלוויזיה, והביע בגלוי את דעתו האמתית. בזכות ממשלתו אחרות-לאומית, הוא ידע שמיקומו בימין המערך הוא אידיאלי. בסופו של חשבון יעמדו אנשי-המערך לימינו, חרף כל הרסינות וההשמצות, כשל שייכותו המיפלגתית-האידוגית, ואי-לו אנשי-הליכוד יתמכו בו בגלל נציגותו המדינית, האקט האחרון שלו: מינוי שמיר כמרכיבה-ממשלה.

זרקורים אחובים

דר רצוג (65) מברית את עצמו לכ-סוציאליסט על פי התורה.

למעשה הוא איש-עסקים עתיד-נכסים, שעבר שנים רבות עבור המיליונר היהודי-ברסי סיד אייזיק וולפסון. יש לו רקע רפ"סי מובהק, איש-מדעיין ותיק, קצין-מטה בצה"ל בעל רקע קרבי מצומצם ביותר, שדרד-צמרת שתחממה בהרמת המוראל מבית ובהפחת כובים רשמיים כלפי חוץ.

הרצוג נולד בבלפאסט לאביו, הרב יצחק אייזיק הלוי, נשלח לארץ ללמוד בישיבת מרכז הרב ושיבת חברון, למד מישפטים בקיימברידג', שירת בצננא הבריטי, ואחרי המלחמה במגנן ההגנה נחל, בעיקר בתפקיד די-מוריעין.

הוא פעל תמיד בקשר הדוק עם שירותי-המודיעין של ארצות-הברית ובריטניה.

הפלסטינים והאיראנים טוענים שב-1958, בהיותו ראש אמ"ן, נסע הרצוג לטהראן, הציג את היסוד לסאורוק, המיטירה החשאית והרצונית של השאה, שכונתה בפי העיתונות הליברלית באירופה "הגסטאפו של אסיה".

הוא תמך תמיד בעמדות הרישמיות של כל ממשלה, בגוון הנציג שלה, וביקורתו על כל מימסד היא תמיד טכנית-היסקרית, לעולם לא פולי-טית-מהותית.

במלחמת ששת-הימים בלט כשדר מעולה בקול-ישראל. הרגיע את הציבור המודאג, ותחזיתיו האופטי-מיות התאמתו. במלחמת יום הכיפורים הוא כבר "ליכלך". הוא (המשך בעמוד 55)

והפלאגות הרגו איש את רעהו מול עיניהם; השיעים והצבא הלבנוני הרגו זה את זה בביירות הסמוכה; ה-אמריקאים והצרפתים, שנתקעו למצב זה מבלי לדעת איך ומדוע, הפציצו והפגינו.

סוריה המנצחת. היחידים שי ידעו את אשר הם עושים היו הסורים. בעלי-בריתם כבשו את הריהשוף. האמריקאים והצרפתים הפכו בני ערובה שלהם, הנתונים לחסדיהם. צה"ל ישב משותק.

הם לא שכחו במהומה הכללית את מטרותיהם: להפוך את אש"ף למכשיר בידיהם, ולהקים בלבנון ממשלה שתהיה תלויה בהם לחיים ולמוות. הפ-היו ברור המלך להשגת שתי המטרות גם יחד.

בבקאע ציוו הסורים על אנשי פת"ח, שלא קיבלו את מרותם, להשתלק צפונה. כוונתם: להשאיר בשטח רק את סוכניהם הפלסטיניים — "המורדים" של אברמסה, אנשי אל-צעיקה ושאר אידוגיה-הסירוב.

הם קיוו כי אלה יצליחו להגיע לביירות ולהתבסס בה, בחסות הנשק הסורי. אברמסה המנצח, היושב בביירות, יוכל — כך מקווים הסורים — להציג את יאסר ערפאת ככלי יריק, ולהשתלט על אש"ף למען הסורים. ערפאת חש בסכנה היטב. אחרי שגילגל את זקנו, מיהר לטריפולי בצפון לבנון והתמקם שם, אף כי הדבר מסכן את חייו בכל רגע, כך, לפחות, מנע את התרמית שהוא יושב במרחקים ומשחק בריפולמטי, בעוד שאנשי-הסירוב באש"ף לוחמים ומנצחים.

מה גרע ויתר? לפני ממשלת ישראל היו פתוחות כמה אפשרויות, וכולן היו רעות. אילו יכלה בכלל להחליט החלטה כלשהי, היתה צריכה לבחור בין המהלכים הבאים:

- לשבת בשקט בשעה שהדרושים וסוכניה-הסורים מחסלים את כיסר ההתנגדות האחרונים של הפלאגות והצבא הלבנוני, אולי תוך עריכת טבח ומתבססים בביירות.

- לפשוט צפונה כדי להציל את הפלאגות בכיסים אלה, ובכך לרוקן מתוכן את הנסיגה שהיא ביצעה זה עתה לקריאהוילי ולסכן חיילים נוספים.

- לפעול לפי הנחית האמריקאי, אים, הרצוגים להשתמש בצה"ל כבחייל-עוז לחיל-הנחתים, מבלי שתצמח מכך כל תועלת לישראל. את הפירות מתכוונים האמריקאים לקטוף בעצמם.

- לתמוך בצורה אילמת בדרושים, שיש להם בעלי-ברית חזקים בישראל, ובעיקרם גם בסוריה, המנסה לחסל את אש"ף העצמאי — תוך הסתבנות ביצירת מצב שבו יהיו קווי-צה"ל נתונים לחסדיהם של הפלסטינים הקיצוניים ביותר.

- להתנגד לסורים ולחסום את דרכם, דבר שיעזור בעקיפין ליאסר ערפאת.

- להשלים עם "שביתת-נשק" בלבנון שפירושה: השתלטות של סוריה על הארץ, והפיכת הממשלה הרישמית שלה בת-ערובה לסוריה. האשמות מכל עבר. החסרונות של כל אחד מן המהלכים האלה ברורים. המעלות שלהם לוטות ערפל, דבר אחד ברור: ברגע זה מאשימים הכל את ישראל. בין השאר:

- בארצות-הברית מושטת ההרג' שה שווינגטון וחיל-הנחתים נקלעו למצב-ביש דרמיו-יאטנאם, מבלי לשרת שום אינטרס אמריקאי, אך ורק מפני שישראל גרמה למצב לא-מוצא. הדרושים טוענים כי הכל קרה מפני שישראל הכניסה את הפלאגות להריהשוף, ובכך הפירה את האיוון הערין שהיה קיים שם.

- הפלאגות מאשימות את ישראל בכך שהיא חימשה את הדרושים בכמויות גדולות מאוד של נשק-שלל. משרת עתה האינטרסים הסוריים יתכן שכסופו של דבר הליחוד ישראל במשימה אחת: היא איתרה את כל הגורמים בלבנון לפחות בנקודת אחת: כולם שונאים עתה את ישראל!

חיים הרצוג האמיתי: מה הוא אומר?

● על מלחמת לבנון:

המלחמה היתה בלתי-נמנעת... אין מדינה ריבונית יכולה להרשות לעצמה לחיות לאורך ימים עם אקדה טעון המוחזק ליד רקתה. היא איננה יכולה להסכים לכך כי יוחזק חבל-ארץ בגלל כבן-ערובה לאירון-מחבלים. לכן, ברגע שחופרה הפסקת-האש (ולא חשובה, לדעתי, השתלטות-העניינים ומי גרם להפעלת האש על ערי וכפרי הצפון) היה מקום לתגובה ישראלית...

המערך של אש"ף בלבנון חייב את המכה הפיסית שמוטה (ח"כ מרדכי גור) שולל. למערך הצבאי של אש"ף בלבנון היה רק פיתרון אחד — צבאי.

באשר למערב-ביירות. סברתי כי אל לנו לסגור אופציה צבאית במשא-ומתן, בעיקר עם גורם כמו אש"ף, וכי אין בירה (אם רוצים להוציא את אש"ף מביירות) מלחך את החגורה בהדרגה סביב העיר.

(דבר, 11.7.82)

● על הנופלים והוויכוח סביב המלחמה:

היה וקיים רגז רב, ולדעתי בצדק, על אלה אשר הפכו את הנופלים במלחמה צודקת ולאומית לנושא של ויכוח ציבורי.

(דבר, 11.7.82)

● על אש"ף ויאסר ערפאת:

רב-הטירויסטים יאסר ערפאת, שהקים מרכז עולמי לסירוב בביירות... אש"ף אינו גורם חשוב במישואה המזרח-תיכונית. הוא גורם צדדי. ישראל יכולה להמשיך במצור (על ביירות), וככל שהזמן עובר, כן יתמעטו ההישגים ההסברתיים של אש"ף.

(מערב, 23.7.82)

● על "מתניות" כנשק הסברתי (כאן

היא דיקטטורה שמאלנית. ניקראגואה תחת שילטון סמוסה היתה דיקטטורה. וגם ניקראגואה של היום תחת חסאדניסטיים — כלומר תחת מיטטרו של קאסטרו — היא דיקטטורה... קנה-מידה אחד ויחיד: מה טוב ליחודים ומה לא.

(מערב, 17.12.82)

● על ירושלים:

ישראל נמצאת בירושלים בזכות שקדושה על-ידי התנ"ך. ההיסטוריה, הקירובה, תפילה וכמהה.

● על ישראל:

ישראל אינה מהפשה לגיטימציה... היא איננה חייבת הסברים על מיטוט זכויותיה.

● על ישראלים הנועדים עם אש"ף:

האשלייה של מתניות באש"ף הצליחה להשפיע אף על אזרחים ישראלים, המציעים לנהל דו-שיח עם האירגון. איני מטיל ספק בכנות כוונותיהם הסובות של אלה המנסים ליצור מגעים מסוג זה. אך עליהם להבין שאם אש"ף מוכן להיפגש עימם, הרי זה אך ורק כחלק מתעמולה מדינית שהוא מנהל, ולבני אש"ף הם אינם אלא חלק מתעמולה זו.

● הפיתרון לשטחים הכבושים:

החוקה מונקציונלית. הערבים בשטחים יבחרו את נציגיהם לפרלמנט חירדני, והחוקים הישראליים יצביעו לכנסת. התושבים בשטחים ייהנו מאוטונומיה גבול-ההנהגה הישראלי יישאר על נחר הירדן, וישראל תהיה אחראית לביטחון האזרח כולו.

● על ההתנחלויות:

ההתיישבויות הישראליות אינן בלתי-חוקיות. מפני שלישראל יש חוקה תקיפה יותר בגדה המערבית ובעזה מאשר לכל ארץ אחרת. (הנשיא הרצוג ביקר, מיד עם תבחרו לתפקידו, בהתנחלויות תקוע מדורים לבית-לחם, וקיים מפגש רעים עם אנשי גוש-אמונים במקום).

(דיעות אחרונות, 30.3.83)

● יכולנו לצטט את כל מאמריו, אבל נביא רק כמה דוגמות:

לדידם של ערביי השטחים עדיפה הממשלה הנוכחית, מאשר ממשלה אפשרית של המערך... המתניות של מדיניות המערך, לפחות מבחינה הסברית, תבליט, להערכתם, את העקשנות והקיצוניות של המדיניות הערבית.

הוגה-הדעות של אש"ף, עיצאם סרטאוו, וכן ראש המחלקה העברית של המכון ללימודים פלסטיניים (צברי גרס), הסבירו במאמרים מפורטים מדוע — מנקודת ראותו של אש"ף — לא רצויה ממשלת-מערך לעומת הממשלה הנוכחית.

(מערב, 19.2.81)

● על ההפרעות לנאומו של רפול, אחרי שכונה את הפלסטינים בשם "ג'וקים":

אוי לנו אם על רפול לדבר בחסות המיטטרה.

(מערב, 6.6.83)

● על דת ומדינה:

בשנת 1982 ביקש להצביע בעד חוק. מיהו יהודי? פרס ורבין התקוממו ושללו ממנו זכות זו. לאחרונה ביקש להימנע מהצבעה. הרצוג: בעיקר בגלל השם שלי. בעת ההצבעה על חוק הרבנים נעדר מחכנסת. בוועידת המפלגה התנגד לנישואין אזרחיים ולשויון בין הזרמים ביהדות.

(עמוד נבו, ידיעות אחרונות, 6.5.83)

● על היחסים עם פאשיסטים בדרום-אמריקה:

קשה לי לרדת לסוף דעתם של חבריי, אשר הקימו צעקב צעקב מחאה על ביקורו של שר-החוץ בארגנטינה ובאורוגוואי... מטב שפטיק להתיישר על אספקת נשק למדינות אמריקה הלאטינית... האלטרנטיבה לדיקטטורה ימנית